

ALLERGISCHE REACTIES OP RUBBERDAM.¹⁾

L. COPPES

Allergische reacties na tandheelkundige ingrepen zijn dikwijls beschreven. In de literatuur treft men beschouwingen en casuïstische mededelingen in verband met applicatie van zeer uiteenlopende chemische verbindingen zoals formaline, penicilline, kunstharsen, goud, novocaïne, meprobamaten, toevoegingen aan tandpasta's en kauwgum. Eveneens worden allergische reacties beschreven welke verband houden met afwijkingen in de oclusies en temporo-mandibulaire stoornissen. Ook vele overzichten en behandelingsmethoden zijn in de literatuur te vinden. De Year Book of Dentistry (Year Book Medical Publishers, Chicago) bleek een gemakkelijke en uitgebreide bron van informatie. Ook in het Tijdschrift verscheen kort geleden een verhandeling over contacteczeem. (L. H. JANSEN, T.v.T. 69:553).

Het feit dat in al deze artikelen over het gebruik van rubberdam als oorzaak niet gerept wordt is aanleiding tot het schrijven van deze mededeling.

Bij een 59-jarige mannelijke patiënt wordt in de anamnese een langdurig bestaand eczeem vermeld, gepaard gaande met gezwollen voeten. Deze verschijnselen traden op in 1950 gedurende een half jaar. Hij deelt mee een allergische aanleg te hebben overgehouden uit de oorlog toen bij bijzondere spanningen ook wel allergische reacties optraden.

De behandelende huidarts meende dat het in 1950 optredende eczeem eveneens aan nervositeit moet worden toegeschreven. Van 1950 tot heden is het eczeem in geringe mate nog wel eens opgetreden als begeleidend verschijnsel bij nerveuze spanningen.

In 1957 werd door mij onder toepassing van rubberdam een wortelkanaalbehandeling uitgevoerd, waarbij geen reacties van bovengenoemde aard optraden. (Rubberdam merk Ash).

In 1962 werd op 23 januari de vitale pulpa van de M.I i.d. geëxponeerd en de stomp afgedekt met een zinkoxyde-eugenol preparaat.

Op 30 januari werd om 1.30 uur een endokroon geplaatst, rubberdam (merk Hygienic) aangelegd, Lugolse oplossing geapliceerd, pulpakamer opengelegd, de kanalen geëxtirpeerd en gemeten. In de kanalen werden steriele paperpoints gelegd waarop een tampon tricresol-formaline en de caviteit werd gesloten met temporair cement van GROSSMAN. De behandeling geschiedde onder mandibulaire anesthesie met xylocaïne 2% (Astracaïne Blomberg).

Omstreeks zes uur ontstond er bij de linkermondhoek aan de buitenkant een kleine zwelling. Men dacht aan een bij het scheren veroorzaakte infectie en de

¹⁾ Voordracht gehouden op de voorjaarsvergadering van het Nederlands Tandheelkundig Genootschap op donderdag 22 maart 1962.

patiënt werd aangeraden enige penicilline tabletten in te nemen. De zwelling breidde zich snel uit naar de wang, de hals en rondom de mond.

Gedurende de avond werd de zwelling steeds omvangrijker. Er ontstond een onderkin en er verschenen blaasjes aan de binnenkant van de mond. Na het uitkleden omstreeks 12 uur bleek patiënt overdekt te zijn met rode vlekken. Hij kon zijn gezicht dikker zien worden en had overal jeuk. Men adviseerde hem per telefoon om een slok te nemen van een anti-allergisch drankje dat ten behoeve van een van de familieleden enige jaren geleden werd aangeschaft. Vermoedelijk ging het hier om een anti-histaminicum. Bovendien overdekte de patiënt zich met dermatol, wikkelde zich in doeken en probeerde te slapen. Het slikken was pijnlijk geworden en hij was zeer nerveus.

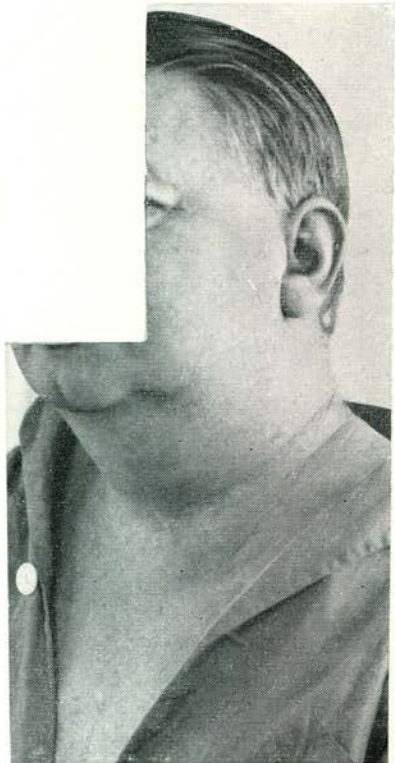
Gedurende de nacht werd hij steeds wakker en kon om zeven uur niet goed opstaan. De toestand was sterk verergerd, de ogen waren gezwollen; patiënt klaagde over benauwdheid. De mond kon niet meer open.

Om 8.30 uur gaf de huisarts een injectie Calcistine (anti-histaminicum). De toestand verbeterde niet. Patiënt werd zieker, slap en zwak; temperatuur 37.5. Zie foto.

Om 12 uur was de temperatuur gestegen tot 38,5. De mond kon niet meer open. Om drie uur was de temperatuur 39.0.

Foto van de patiënt op de dag na de behandeling omstreeks 11 uur des morgens.

Behalve de zwellingen zijn de rode vlekken die het hele lichaam overdekken zichtbaar.

Om vijf uur verminderden alle verschijnselen. Opstaan was evenwel nog niet mogelijk.

Zes uur. Patiënt kon wat eten, doch was niet veel beter. Rode vlekken waren minder geworden.

Om 7.30 uur meende hij dat de toestand weer veel slechter werd, hij belde de huisarts en vroeg om een nieuwe injectie. Deze werd toegediend.

Daarna ging alles veel beter.

Om negen uur kon hij opstaan, had geen temperatuursverhoging meer, at en dronk. Wel was er nog een licht jeukgevoel tussen de vingers. Het gezicht was nog gezwollen.

De volgende morgen, op 31 januari, om elf uur had patiënt alleen nog een onderkin. Verder geen klachten. Hij had goed geslapen doch werd enige keren wakker wegens een zeer droge mond.

Ofschoon het aanvankelijk in de bedoeling lag de tampon tijdens het optreden van de ernstige verschijnselen te verwijderen werd daarvan afgezien omdat dit pas tegen 9 uur in de avond mogelijk was. Op dat tijdstip waren alle klachten vrijwel verdwenen.

Een later door de huisarts uitgevoerde proefneming met een intra-cutane injectie xylocaïne gaf geen resultaten. Ook een plakproefje met tricesol-formaline was negatief. Rubberdam werd 24 uur op de huid geplakt met een negatief resultaat. Dezelfde rubberdam gaf, na vijf minuten in de mond geweest te zijn, onmiddellijk aanleiding tot zwelling en blaasvorming. Een uur later was de wang gezwollen en rood. Ook trad een perimandibulaire zwelling op. Na een injectie diadrezon (cortizon) werden de verschijnselen na een half uur minder. Enige uren later waren zij geheel verdwenen.

Vermeld mag ten slotte worden dat collega A. GREVERS in de loop van dezelfde week en de daaraanvoorafgaande een allergische reactie op rubberdam waarnam bij een 47-jarige mannelijke patiënt. Gedurende twee tot drie dagen na een behandeling waarbij rubberdam van dezelfde makelij werd toegepast traden op de lippen aan binnen- en buitenkant pijnlijke rode blaasjes op. Deze verdwenen spontaan.

Tijdens de discussie in de vergadering van het Ned. Tandheelk. Genootschap, wees Prof. J. W. A. TJEKES op de mogelijkheid dat wellicht niet de rubber zelf de oorzaak was, doch de versneller die bij het vervaardigen van rubberdam wordt gebruikt. Ook Prof. Dr. L. H. JANSEN schrijft: „Het zou zeer de moeite waard zijn om na te gaan welke factoren uit de rubberdam de reactie gaven. Gewoonlijk zijn het de versnellers, chemische substanties die gebruikt worden bij het prepareren van de rubber.”

Summary:

Two cases of allergic reactions following the use of rubberdam are described. Symptoms were swelling, eczema, itching and fever in one case, small red burnlike lesions in the other. A 24 hour test on the skin of the back gave no results, whereas a 5 minutes test in the buccal fold had immediate peri-mandibular swelling as a result. Cortison injections were successful.

Vondelstraat 21, Amsterdam